

noutăți

în cercetarea minorităților naționale din România

■ cărți

Ästhetik(en) der Roma - Selbst- und Fremdrepräsentationen / Romani Aesthetic(s) - self- and external representations [Estetica romilor - Auto- și hetero-reprezentări], Marina Ortrud M. Hertrampf - Kirsten von Hagen (eds.), Akademische Verlagsgemeinschaft München, 2020-2023.

Această serie transdisciplinară și comparativă se axează asupra caracteristicilor și particularităților estetice ale auto-reprezentărilor și hetero-reprezentărilor romilor, pentru a elucida nu numai estetica diferită a culturii extrem de diverse și eterogene a romilor, ci și diferitele manifestări ale imaginilor externe. Seria este deschisă tuturor expresiilor estetice din diverse medii, secole și zone geografice. Până acum au fost publicate patru volume: Bauer, Sidonia - von Hagen, Kirsten (eds.): *Aux frontières: Roma als Grenzgängerfiguren der Moderne. Eine kritische Betrachtung von Selbst- und Fremdrepräsentationen in der Romania* (Vol. 1); Hertrampf, Marina Ortrud M. - von Hagen, Kirsten (eds.): *Ästhetik(en) der Roma* (Vol. 2); Hertrampf, Marina Ortrud M. - von Hagen, Kirsten (eds.): *Selbst- und Fremdbilder von Roma in Comic und Graphic Novel. Vom Holocaust bis zur Gegenwart* (Vol. 3); French, Lorely - Hertrampf, Marina Ortrud M. (eds.): *Approaches to a "new" World Literature. Romani Literature(s) as (re-)writing and self-empowerment*. (Vol. 4, open access). Ultimul volum poate fi vizualizat integral [aici](#).

Mai multe informații găsiți pe pagina web a editurii [aici](#).

Adorjáni, Rudolf Károly: *Lelkészi pályám emlékezete. Néprajzi tanulmányok.* [Amintiri din cariera mea pastorală. Studii etnografice] (Kriza Könyvtár.) Editat de Jakab Albert Zsolt. Kolozsvár: Kriza János Néprajzi Társaság, 2023. 204 p.

Cartea reprezintă o relatare autobiografică a celor 40 de ani de slujbă ai unui pastor unitarian. Autorul, Rudolf-Károly Adorjáni (original Richter) s-a născut în 1922 la Târnăveni. După anii petrecuți la Liceul Unitarian din Cristuru Secuiesc, între 1941 și 1945, a fost student la Teologia Protestantă din Cluj-Napoca, unde a susținut examenul de calificare pastorală în 1946. Și-a început cariera ca pastor asistent în satul Sântionlunca, apoi a revenit mai aproape de locul său natal și a servit nouă ani la Jacodu și Pipea. Aici și-a început cercetările etnografice, prezentând cultura populară tradițională a satului. De la Pipea este detașat la Seuca și Odrihei, lângă Târnăveni. În aceste două sate, precum și în Roua, continuă cercetările etnografice și de istorie locală. Pensionarea i-a oferit pastorului în vârstă mai multe oportunități de a-și continua și aprofunda munca etnografică. Volumul oferă o perspectivă asupra vieții de zi cu zi a unui pastor, a relației sale cu comunitatea sa și o multitudine de informații despre cultura populară a stațiilor

din cariera sa. Volumul integral poate fi vizualizat [aici](#).

Ahlbäck, Anders - Braskén, Kasper (eds.): *Anti-Fascism and Ethnic Minorities. History and Memory in Central and Eastern Europe*. Routledge, 2023, 282 p.

Antifascismul și minoritățile etnice explorează modul și măsura în care ultranaționalismul fascist a generat un răspuns antifascist în rândul comunităților minorităților etnice din Europa Centrală și de Est.

Volumul analizează modul în care identitățile legate de clasă, etnie, gen și ideologii politice au fost negociate în cadrul minorităților și între minorități prin confruntările cu fascismul intern și internațional. Prin aprofundarea și extinderea studiului antifascismului și a rezistenței evreiești la reacțiile altor minorități, cartea lărgeste domeniul studiilor antifascismului către o abordare comparativă mai largă. Volumul este localizat tematic în Europa Centrală și de Est, acoperind întregul continent de la Finlanda, în nord, la Albania, în sud-est. Studiile de caz din cele 14 capitole sunt împărțite în cinci secțiuni tematice, abordând tematici precum: (1) minoritățile din zonele de frontieră și antifascismul transfrontalier, (2) minoritățile care navighează în strânsoarea ideologică dintre comunism și fascism, (3) rolul intelectualilor în apărarea drepturilor minorităților, (4) rezistența antifascistă împotriva ocupației fasciste și naziste în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și (5) rolul conflictual atribuit etnicității în politicile de memorie și de comemorare în perioada postbelică.

Următoarele trei studii abordează teme din România: *Anti-fascism and the nationality question in the ethnic Romanian-Hungarian borderlands: The case of Satu Mare 1930-1938*, semnat de Anders E. B. Blomqvist; *The communist discourse on minorities in interwar Romania and its practical implications for the anti-fascist fighters*, de Cristina Diac; *Mihail Ralea as anti-fascist and defender of ethnic minorities in interwar Romania*, de Cristian Vasile.

Mai multe informații găsiți pe pagina web a editurii [aici](#).

Arzumanyan, Arsen: *Orfelinatul Armean Din Strunga: Mărturii ale unor destine frânte*. Ararat, 2023. 166 p.

Această lucrare aduce în lumină surse încă necercetate până acum despre Orfelinatul Armean din Strunga (jud. Iași): pentru prima dată au fost folosite și adunate la un loc numeroase articole apărute într-o serie de periodice armenesti tipărite la București în timpul existenței orfelinatului, care s-au referit la înființarea, dezvoltarea și închiderea orfelinatului. În toate aceste pagini ale ziarelor s-a evidențiat dăruirea dezinteresată a membrilor comunității în sarcina de a-i adăposti pe orfani, care se putea exprima uneori sub formă de critici reciproce, alteori sub formă de neînțelegeri. În toate acestea, însă, a predominat preocuparea de a le asigura o viață decentă orfanilor armeni. Deși Orfelinatul a avut o viață scurtă, între anii 1923-1926, acesta a lăsat o amprentă adâncă în inimile armenilor din România. În materialele cercetate autorul a găsit informații valoroase referitoare la orfelinat și la mausoleul-capelă aflat în apropierea acestei instituții de ocrotire, a cărui legătură cu orfelinatul și locatarii săi este prezentată în carte în

episoade remarcabile. Au fost cercetate și periodicele publicate în limba română, precum și alte materiale de arhivă. Cartea a fost publicată cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la înființarea orfelinatului.

Kotics, József: *Patterns of Interethnic Relations with the Roma in the Carpathian Basin. Stigmatising Distinction*. Cambridge Scholars Publishing, 2023. 301 p.

Aproape trei decenii de cercetări antropologice de teren, asupra situațiilor de conviețuire etnică realizate de autorul volumului de față, au scos la iveală faptul că în comunitățile locale multietnice din Bazinul Carpatic practicile de conviețuire romi – ne-romi se bazează întotdeauna pe opoziție, indiferent dacă aceștia din urmă sunt români, sași, slovaci, ucraineni sau maghiari.

După prezentarea cadrului teoretico-metodologic și a proceselor istorice cartea prezintă modele de coexistență dintre romi și ne-romi, modele care pot fi aplicate direct în lupta împotriva excluderii și stigmatizării romilor. Astfel, cartea discută două proiecte de antropologie aplicată în cadrul cărora rezultatele cercetării au fost utilizate în proiecte de regenerare și dezvoltare urbană. Cartea interpretează acuzațiile de canibalism la adresa romilor ca fiind un tip de prejudecată himerică. Prin intermediul studiilor de caz, cartea contribuie la cercetările existente prin interpretarea coexistenței diferitelor etnii în contextul lor socioistoric local, în înglobarea locală a relațiilor interetnice, un fenomen în continuă evoluție și schimbare, concentrându-se pe performativitatea, interacțiunea dinamică și rolul funcțional al relațiilor.

Mai multe informații despre volum găsiți [aici](#).

Máté, István: *Szolgálatban Kalotaszegen. Lelkipásztori életstratégiák és életpályák a Kalotaszegi Református Egyházmegyében*. [Activitate pastorală în Zona Călata. Strategii de viață și de carieră ale preoților din Protopopiatul Reformat Călata] (Dissertationes Ethnographicæ Transylvanicæ.) Editat de Jakab Albert Zsolt. Kolozsvár: Kriza János Néprajzi Társaság, 2023. 220 p.

Datele din volumul de față au fost colectate cu ajutorul interviurilor, chestionarelor, informațiilor arhivistice, observației și observație participative. Cercetarea are ca temă Protopopiatul Reformat Călata, iar datele se referă la perioada 2012–2018. În scopul colectării datelor autorul a realizat câte un interviu cu toți preoții acestei zone pe baza unui ghid de interviu semi-structurat. În afara celor 31 de preoți, a purtat discuții și cu câțiva preoți ai Protopopiatului Reformat Cluj despre unele teme specifice profesiei. De asemenea, și-a extins cercetarea și asupra unor persoane care joacă un rol important în viața comunitară și a bisericii locale. Arhiva de documente și corespondență a Protopopiatului Reformat Călata reprezintă sursa informațiilor cu caracter statistic. Din Registrul preoților au fost extrase informațiile mai importante cu privire la viața acestora, ulterior fiind completate cu ajutorul unui chestionar. Autorul, el însuși preot, și-a fructificat în cadrul acestei cercetări observațiile formate pe parcursul celor 22 de ani de activitate pastorală. Volumul integral poate fi vizualizat [aici](#).

Tosi Cambini, Sabrina: *Other Borders. History, Mobility and Migration of Rudari Families between Romania and Italy*. New York - Oxford: Berghahn, 2023. 248 p.

Famiiliile rudarilor, unul dintre numeroasele grupuri minoritare semnificative din Europa de Sud-Est, au fost caracterizate de mobilitate încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, de la trecerile voluntare de frontieră la deportări și relocări forțate. Volumul de față se bazează pe o cercetare etnografică participativă în mai multe locații care a avut drept scop analiza cadrelor culturale și relaționale ale mobilității familiilor de rudari prin intermediul organizării lor sociale și economice. Sabrina Tosi Cambini dezvoltă conceptul de „privire în mișcare” pentru a explora mai eficient traseele de migrație ale rudari în mai multe țări, ocuparea de către aceștia a clădirilor nelocuite din Italia, practicile lor de locuire în Italia și în România, precum și mișcarea obiectelor, ideilor și imaginilor lor.

Mai multe informații găsiți pe pagina web a editurii [aici](#).

Varga, Sándor: *Változások egy mezőégi falu tradicionális tánc kultúrájában*. [Schimbări în cultura de dans tradițional în cazul unui sat din Câmpia Transilvaniei] (Dissertationes Ethnographicae Transylvanicæ.) Editat de Jakab Albert Zsolt. Budapest-Kolozsvár: Hagyományok Háza - Kriza János Néprajzi Társaság, 2023. 296 p.

Unele aspecte ale culturii dansului popular din Câmpia Transilvaniei ocupă un loc important în istoria culturală europeană. Cultura dansului popular din Câmpia Transilvaniei a devenit foarte populară și pe scena tradiționalistă (Casa Dansului Popular). În ciuda atenției sporite încă nu a fost realizată o sinteză despre schimbările culturii dansului popular din regiune de la identificarea ei științifică până în zilele noastre. Ca punct de pornire, volumul de față dezvoltă schimbările istorice, economice și sociale din Câmpia Transilvaniei. Apoi urmează o delimitare precisă a dialectului de dans popular, precum și cea a subdialectelor, respectiv o sinteză a cercetărilor cu privire la cultura dansului popular din regiune. Autorul urmărește schimbările dansului popular din două aspecte importante: 1. datează apariția și dispariția diferitelor dansuri, schimbările survenite în conținutul motivelor, modul de interpretare și de utilizare a spațiului în cazul anumitor tipuri de dans, creionând astfel procesele schimbării. 2. Schițează relațiile socio-economice ale organizării evenimentelor de dans. Schimbările sarcinilor organizatorilor de dans, dispariția sau apariția unor tipuri de dans, restructurarea temporală a ocaziilor de dans au contribuit cu informații importante la cercetarea de față. Volumul ne arată că schimbările survenite în obiceiurile organizării dansului, respectiv transformările formale ale unor dansuri, apariția și dispariția anumitor tipuri de dans popular sunt consecințele unor procese socio-culturale diverse, în spatele cărora se evidențiază schimbări politice și economice majore.

Volumul integral poate fi descărcat de [aici](#).

■ reviste, articole

Jakab, Albert Zsolt - Peti, Lehel: A bánsági csehek. Letelepedés, társadalmi szerveződés és identitás. [Cehii din Banat. Colonizare, organizație socială și identitate] In Liskza József (ed.): *Acta Ethnologica Danubiana 25. Az Etnológiai Központ Évkönyve - Ročenka Výskumného centra európskej etnológie - Jahrbuch des Forschungszentrums für Europäische Ethnologie 2023, Forum Minority Research Institute, Komárom-Somorja, 189-214.*

Studiul prezintă așezarea și modul de viață al cehilor din Banat, cu un accent pe situația lor de după schimbarea sistemului politic din 1989. Din prima jumătate a secolului al XIX-lea, cehii sosiți în mai multe valuri au creat așezări specifice în partea de sud-vest a țării, în munții acoperiți cu păduri de-a lungul Dunării. La început s-au ocupat de exploatare forestieră, apoi în anii socialismului cu minerit. Înainte de 1989, numărul lor a fost de cca. 5.500 de persoane, care până în 2021 a scăzut la 1.576 de persoane. Motivul scăderii este, pe de o parte, declinul natural al populației și, pe de altă parte, mutarea generației mai tinere în Cehia. După repatriere, turismul etnic din țara-mamă s-a intensificat. Studiul urmărește să răspundă la întrebări de genul: ce modele de migrație se manifestă în cazul cehilor din România și ce se întâmplă cu comunitățile de origine? Cum se transformă semnificațiile asociate cu locurile de origine în rândul emigranților cehi? Cum apare patria părăsită în discursul lor și cum influențează cehii din patria-mamă, aflați în căutarea ruralității tradiționale, a experienței exoticii și a „călătoriei în timp” etnicitatea cehilor din România?

Pulay, Gergely: Personalized Value Struggles amid Marketization: The Search for the Good among Men on the Margins of Bucharest. *East European Politics and Societies*, 2023, DOI: <https://doi.org/10.1177/08883254231166153>

În cel mai notoriu cartier mixt rom și nerom din București, problemele de guvernare acumulate structural se transformă în provocări practice care trebuie abordate cu mijloacele proprii fiecărei persoane. În condițiile încorporării capitaliste și ale crizelor prelungite în periferia post-socialistă, principalii protagoniști ai acestei relatări - bărbați membri ai unei rețele extinse de romi spoitori cu mijloace de trai diverse - se străduiesc să obțină o relativă independență atât față de forțele pieței, cât și față de actorii care îi pot expune la abuzuri. În articolul de față, autorul reflectă asupra luptelor de valori personalizate asociate cu comercializarea. În loc să accepte diviziunile sectoriale dintre formalitate și informalitate, autorul arată cum comercializarea elucidează evaluări morale de a fi bun și de a face bine în rândul bărbaților care speră să fie „proprii lor șefi” în condiții urbane precare. Distingând concepte populare și analitice, analiza de față se ocupă de contestarea morală a „binelui” și de ambiguitatea eforturilor umane bazate pe valori în diferitele straturi ale vieții economice contemporane.

Rotaru, Marina-Alexandra - Crețan, Remus - Ianăș, Ana-Neli: Ethnicities in Post-Communist Romania: Spatial Dynamics, Fractionalisation, and Polarisation at the NUTS-3 Level. *Land* 6/2023, 1133, DOI: <https://doi.org/10.3390/land12061133>

Studiul contribuie la dezbaterea teoretică privind dinamica spațială a etniilor, cu scopul (1) de a determina evoluția dinamicii etnice în România postcomunistă și (2) de a aplica indicele de fracționizare și polarizare etnică. Studiul utilizează o abordare bazată pe metode mixte, pe baza unei analize statistice descriptive și aplică indicele de fracționizare și polarizare la nivelul NUTS-3 (adică la nivel de județ) din România. Rezultatele sugerează că dinamica spațială etnică a arătat o scădere a tuturor etniilor din cauza migrației și a ratelor scăzute de natalitate, cu excepția etniei rome, pentru care tendința este de creștere. În plus, indicele de polarizare și fracționare au manifestări evolutive diferite în funcție de dinamica grupurilor etnice prezente în anumite zone geografice. Deși niciunul dintre cei doi indici analizați nu a cunoscut schimbări profunde la nivel spațial, aceste mici modificări ale diversității etnice spațiale pe termen scurt ne pot ajuta să avansăm în cunoașterea coexistenței în societățile multietnice

Szabó, Töhötöm: Ethnic belonging, kinship, and wealth: local politics of descent and group formation in a Roma community. *Journal of Contemporary Central and Eastern Europe*, 3/2023, 497-515, DOI: [10.1080/25739638.2023.2277080](https://doi.org/10.1080/25739638.2023.2277080)

Studiul de față investighează cazul unei comunități de romi vorbitori de limbă maghiară dintr-un sat secuiesc din perspectiva apartenenței etnice (contestate), a rudeniei și a diferitelor forme de capital, și prezintă luptele unui grup relativ nou format în cadrul acestei comunități pentru a găsi noi poziții sociale și etnice în relația cu semenii lor romi, dar și cu majoritatea maghiară/secuiască. Membrii acestui nou grup sunt cei mai buni în împletirea coșurilor, meșteșugul specific al romilor locali, în timp ce împărtășesc și o istorie familială comună legându-și descendența de un tată fondator care a crescut 11 copii. Poveștile de origine - pe lângă faptul că se referă la presupuși strămoși/rude maghiare - sunt povestite în termeni de etică a muncii, educație și viață religioasă care au dus toate la bogăție, creând astfel un nou grup etnic local al cărui membri își contestă constant apartenența etnică romă și se delimitează de romii obișnuiți. Această situație intermediară dezvăluie certitudinile și incertitudinile vieții sociale și economice, formarea identităților de sine, familie și comunitate. Cazul poate fi perceput ca un exemplu al dinamicii vieții sociale locale și oferă o perspectivă asupra renegocierii formării grupurilor și a granițelor etnice.

Vincze, Enikő: The making of a racialized surplus population: Romania's labor-housing nexus. *Focaal*, 2023(97), 63-78, DOI: <https://doi.org/10.3167/fcl.2023.970106>

În Europa de Est capitalistă, surplusul de populație este creat la intersecția restructurării economice, ceea ce duce la scăderea locurilor de muncă, la absorbția locuințelor în circuitele mai largi de acumulare a capitalului și la scăderea investițiilor de stat în locuințe sociale. Pornind

de la experiențele trăite de romii săraci din Baia Mare (județul Maramureș, România), autoarea analizează modul în care rasializarea îi produce pe romi ca surplus atât ca muncitori, cât și chiriaș. Articolul explorează legătura constituită istoric dintre muncă și locuință. Întreprinderile capitaliste sunt interesate să aibă acces permanent la o forță de muncă ieftină și flexibilă care se reproduce în condiții de locuire pe cât de ieftine, pe atât de inadecvate. Capitalul imobiliar privat îi exclude pe cei care nu-și pot permite să plătească chiria de bază în creștere, în timp ce statul postsocialist refuză să investească în locuințe sociale.

■ despre buletinul informativ Noutăți

Scopul proiectului este colectarea și difuzarea informațiilor despre lucrările științifice recent apărute în domeniul cercetării minorităților naționale din România, respectiv evenimentele de importanță majoră din această arie. Lucrările științifice și evenimentele incluse în acest buletin informativ nu constituie o listă completă. Cei interesați să coopereze la realizarea buletinului informativ sunt rugați să ne contacteze la adresa: centru.doc@ispmn.gov.ro.